

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Uniuersus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Dispvt. IX. De Prædicamento Quantitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

Qua termi-
nari pos-
sunt aliena
subsistentia.

Cur accidens
assumit ne-
queat a
Verbo.

XII.

solas posse quæ habent propriam. Ratio à priori est, quia subsistentia aliena, Divina v.g. supplet locum naturalis, ergo illi solum rei uniri potest, quæ habet, vel habere naturaliter potest propriam. Materia ergo assumi potest à Verbo sicut & forma, Angelus etiam & corpus simplex, & composita omnia subsistentia, ut latius dici solet in materia de Incar. licet principia hinc desumantur. Accidens verò assumi non potest à Verbo. nec enim habet propriam subsistentiam, cujus vices, ut dixi, supplet subsistentia increata. Deinde, accidens non est natura, subsistentia autem est tantum ultimus terminus naturæ.

Quares sexto, utrum subsistentia sit de essentia

hominis? Quæstio est de modo loquendi. Resp. itaque hominem dupliciter sumi, primò pro natura humanâ, seu humanitate, quo modo sumitur in can-
tico SS. Ambrosij & Augustini illis verbis, Tu ad minus liberandum suscipiturus hominem non horruisti virginis uterum. Hoc sensu certum est subsistentiam non esse de essentia hominis, quia Verbum non assumit subsistentiam, sed solum naturam. Alio modo sumitur Homo, prout idem est ac natura subsistens, & hoc sensu, hujus nimirum complexi, seu suppositi reductivè sumpti, subsistentia est de essentia, sicut albo quæ albo essentialis est albedo.

DISPUTATIO IX.

De Pradicamento Quantitatis.

Quid sit
quantitas
continua.

Quid sit
quantitas
discreta.

Quantitas (ut omittam quantitatem molis, & virtutis, quàm alibi explicui) duplex est, Continua; & Discreta. Quantitas continua est, cujus partes ununtur termino aliquo communi, ut lineæ partes ununtur puncto utrique parti communi, ut ait Aristoteles; superficies partes ununtur lineæ; corporis superficies partes temporis instantæ. Discreta quantitas est, cujus partes termino aliquo communi non ununtur, ut numerus, & oratio vocalis, nec enim multitudo hominum, aut acervus lapidum, nec verba aut syllabæ in oratione terminum aliquem communem habent quo uniantur. Quantitas ergo Continua sunt hæc quinque; linea, quæ habet solum longitudinem; superficies longitudinem & latitudinem; corpus, quod longitudinem, latitudinem, & profunditatem; tempus, quod est continuus fluxus & mensura durationis rerum; locus id in quo aliquid continetur. Discreta quantitas est numerus, & oratio, de quibus antea. Sed de hoc iterum recurret sermo sect. 4. hæc.

SECTIO PRIMA.

Referuntur & refutantur varia sententia circa effectum formalem Quantitatis.

I.
1. sent. est
effectum
quantitatis
consistere in
actuali ex-
tensione.

II.
2. sent. con-
ceptum
quantitatis
statuere in
ratione
mensurae.

Refellitur.

In hoc, ut in alijs omnibus, divisi sunt auctores. Asserunt aliqui effectum formalem Quantitatis consistere in actuali extensione & impenetrabilitate seu impenetratione. Hæc sententia sustineri nullo modo potest; Christus enim in Eucharistia retinet suam quantitatem, ubi tamen non habet actualem extensionem; ut constat, cum sit totus in tota, & totus in qualibet parte hostiæ. Deinde, in Nativitate, & Resurrectione habuit quantitatem, cum tamen actu penetraretur cum alijs quantis; quod etiam contigit post resurrectionem, quando januis clavis ingressus est ad discipulos.

Secunda ergo sententia est eorum, qui asserunt conceptum & essentiam Quantitatis consistere in ratione mensuræ: mensura autem duplex est, activa, quæ facit rem aptam ut mensuret, seu quæ aliquid mensuramus; & passiva per quam res quam mensuramus, redditur mensurabilis seu cognoscibilis quantitas sit. Pro hac opinione referri solent Soncinas, Javellus, & alij. Sed contra primò: mensurabilitas, sive activa, sive passiva, est ad summum passio, seu proprietas Quantitatis, non essentia: ideo enim res aliqua est mensurabilis, quia habet extensionem impenetrabilem, unde prior est actualis extensio & im-

penetrabilitas quàm mensurabilitas, & tamen essentia quantitatis est prior actuali extensione, ergo à fortiori est prior mensurabilitate, ergo mensurabilitas nequit esse quantitatis essentia.

Quòd si quis per mensurabilitatem dicat se intelligere primam illius radicem, & mensurabilitatem remotam, tunc verum quidem dicit, sed malè per eam explicat essentiam Quantitatis; perinde enim facit ac si quis definit et hominem esse animal risibile, & diceret se per risibile intelligere primam illius radicem, risibilitatem (scilicet remotam, nempe rationalitatem, hic enim veritatem conciperet, improprie loqueretur. Sicut ob eandem rationem in Phisicis diximus potius asserendum subiectum attributionis Phisicæ esse corpus naturale, quàm ens mobile, cum posterior definitio tradatur per proprietatem, non per essentiam.

Impugnatur secundò: nam eodem modo dicere quis possit, effectum formalem Quantitatis esse, ut possit dividere aliam rem quantitativam, hoc enim æquè convenit quantitati, ac posse mensurare, vel mensurari: si ergo ideo hæc non censetur essentia, sere in quantitate, quia datur aliquid aliud prius illo, ergo nec ratio mensuræ activæ vel passivæ erit essentia quantitati. Consequenter eadem ratione dicere liceret effectum formalem albedinis esse, quòd possit esse similis vel dissimilis alteri albedini, aut nigredini, quod tamen nullus censet esse effectum ejus primarium, sed secundarium solum, & illius attributum, & sic de alijs infinitis. Quod autem Aristoteles subinde videatur asserere effectum formalem Quantitatis esse rationem mensuræ, loquitur solum de effectu secundario, seu de attributo, non de primario, ut postea clarius constabit. Hæc autem à fortiori probant non consistere essentiam Quantitatis in actuali mensuratione, ut videtur per se manifestum, cum certum sit aliquid esse Quantitatem, quando nec mensuratur actu, nec assumitur pro mensurâ alterius.

Tertia sententia affirmat effectum formalem primarium Quantitatis esse dare distinctionem partibus materiæ. Hæc opinio est quorundam, tam ex antiquioribus quàm recentioribus, eam tenet Capreolus in 3. d. 3. q. 1. & d. 15. q. unica, eandem tenere videtur Vasq. To 3. in 3. part. d. 190. cap. 3. n. 25. Sed contra, si enim materia ulnaris statua lignæ esset separata ab omni quantitate, idque in eadem extensione locali in qua modò est (quod quo minus divinitus fiat nulla apparet implicatio) certè in eo casu caput statuæ non esset pes, nec una pars ligni alia, nam si essent tunc partes illæ identificate, non possent omnino distingui, nec à se invicem dividi, ma-

Materia ut
distincta à
quantitate
habet partes.

gis quàm animal à rationali. Conf. materia informa-
ta quantitate habet jam partes realiter distinctas vel
non; si non, ergo nihil accipit à Quantitate, quod
non habet sine illa; deinde non posset dividi, quod
tamen est contra experientiam; si verò ut distincta à
quantitate habeat jam partes, ergo illas non accipit
formaliter à Quantitate, cum ab illa non accipiat
suam entitatem, & consequenter, cum prius ad Quan-
tatem habeat seipsam, prius etiam ad illam habet
partes realiter distinctas. Nec quidquam video, quod
magnopere faveat huic sententiæ præter æquivocos
quosdam loquendi modos, qui, ubi per distinctio-
nem in lucem eruantur, illicò evanescent. Nec est
cur pluribus hanc sententiam impugnemus, cum
contrarium ita videatur, vel ipso naturali lumine
manifestum, ut probatione non indigeat, nisi for-
tasse quæstio sit de nomine.

VI
4. sent. ed-
cepit quan-
titate statu-
et in divisi-
bilitate.

Quarto asserunt alij effectum formalem prima-
rium Quantitatis consistere in divisibilitate. Impu-
gnatur hæc sententia eodem modo quo aliqua ex
præcedentibus: non enim potest hæc divisibilitas esse
effectus formalis primarius Quantitatis, sed ad
summum secundarius, cum supponat aliud prius se,
nempe impenetrabilitatem, si sermo sit de divisibili-
tate per agens corporeum, imò & extensionem, sal-
tem aptitudinalem. Conf. ratio divisibilitatis con-
venit alijs rebus à Quantitate, materia enim est di-
visibilis, sicut etiam omnes qualitates materiales, ut
albedo, nigredo, calor, frigus &c. Quòd si quis di-
cat, esse hæc solum divisibilia secundariò, & ratio-
nem Quantitatis, cui ratio ista præcipuè competit, e-
odem modo dici debet divisibilitatem non esse essen-
tiam quantitatis formaliter, sed solum attributum,
cum non sit primus illius conceptus, sed secundarius
tantum, & quid ratione nostrâ consequens.

VII.
Quo sensu
explicet A-
ristoteles
quantitatem
per divisibi-
litatem.

Sicubi autem Aristoteles Quantitatem definire
videatur per divisibilitatem, est descriptio solum non
rigorosa definitio, utpote tradita non per essentiam,
sed per passionem, seu attributum, ut jam ostensum
est. Imò vel hinc arguitur essentiam quantitatis non
consistere in divisibilitate; cum nunc illius naturam
explicet Aristoteles per divisibilitatem, nunc per
mensurabilitatem, ut supra vidimus, quod indicio
est ipsum non intendisse vel uno loco vel altero illam
exactè definire, sed solum describere per respectum
ad effectus illius magis notos, quod in Aristotele non
est infrequens, ut sæpe jam advertimus.

VIII.
5 sent. ait
quantitatem
esse radicem
extensionis.

Quinta nonnullorum opinio est, effectum forma-
lem primarium Quantitatis esse, quòd sit radix
extensionis. At sanè, si hæc sententia intelligatur de
radice cujuscunque extensionis, non videtur proban-
da; multæ enim res habent hujusmodi extensionem
quæ non sunt Quantitas; probabile quippe est sub-
stantiam, vel etiam qualitates, ut albedinem, nigre-
dinem, calorem &c. si separentur à Quantitate, non
necessariò conflutura ad punctum.

SECTIO II.

In quo consistat effectus formalis Quan-
titatis.

I.
Effectus for-
malis quan-
titatis est, ut
sit radix ex-
tensionis, &
impenetra-
bilitatis.

Dicendum ergo, in hoc situm esse effectum for-
malem Quantitatis, quòd sit radix extensionis,
& impenetrabilitatis vel impenetrationis, seu quòd
sit talis entitas, ut si sit divisibilis, petat habere par-
tes extra partes, ita ut hæc partes nec penetrari inter
se possint, nec cum rebus alijs similibus. Ita Sua. d. 4.
Met. sec. 2. n. 21. & sec. 4. per totam, estque hodie
communis inter recentiores opinio. Probatur primò
impugnatione omnium aliarum opinionum: cum ergo
nihil restet aliud, hæc tandem est recurrendum,

R. P. Th. Comptoni Pbrilosophia.

Secundò probatur experientià; videmus quippe res
omnes quantas & habere partes extra partes exten-
sas in ordine ad locum, & cum aliâ re simili pen-
trari naturaliter non posse. Deinde, hic conceptus
est saltem ratione nostrâ prior effectibus relatis in
alijs opinionibus supra recensitis, ergo hic effectus
debet esse primarius & essentialis Quantitatis, non
alij.

II.
Ubicaciones
non sunt per
se impenetra-
biles.

Notandum tamen primò, extensiones actuales
quantitatum, seu ubicaciones non esse per se impe-
netrabiles: unde si non sint modi, sed qualitates ab-
solutæ, ut eas esse diximus in Physicis d. 34. l. 3. si
conservarentur separata ab omni subjecto, possent na-
turaliter inter se penetrari, sicut duo calores vel al-
bedines ejusdem intensiois. Quare rectius diceretur
Quantitas radix impenetrationis, quàm impe-
netrabilitatis. Duæ ergo quantitates sunt per se &
ratione sui impenetrabiles, non ratione ubicacionum
seu extensionum in ordine ad locum; hæc enim licet
sint essentialiter extensæ, & nec divinitus possit una
pars esse in loco alterius, non tamen sunt formaliter
impenetrabiles: duæ enim extensiones seu ubicacio-
nes palmares, ejusdem, vel diversæ quantitatis pos-
sunt naturaliter esse in eodem loco si separentur à
quantitate, ut jam diximus. Quòd à fortiori verum
est de ubicacionibus in duabus substantiis, ut in dua-
bus materijs, vel formis materialibus, vel etiam in
duobus accidentibus.

III.
Varijs modis
aliqua sunt
impenetra-
bilia.

Notandum secundò, ex varijs capitibus provenire
impenetrabilitatem: primò enim si Deus decrevisset
duas albedines, vel duos Angelos nunquam pen-
trari inter se, essent quidem impenetrabiles, non
tamen forent quantitas; nec enim hoc naturaliter
peterent, sed merè esset ab extrinseco, & per acci-
dens. Secundò, ex eo quòd sint res aliqua essentia-
liter affixæ certo alicui loco, vel spatio, ut duæ ubi-
caciones, etiam Angelicæ, Romana videlicet, & Leo-
dientis, hæc enim duæ ubicaciones, nec divinitus in-
ter se penetrari possunt, & tamen non sunt quantitas,
nec enim provenit iis hæc impenetrabilitas ex eo
quòd altera ubicatio locum hunc quasi præoccupet,
& impediat quo minus altera ingrediatur, sed inde
solum procedit, quòd utraque ubicatio sit essentia-
liter affixæ suo loco; & consequenter aptius diceretur
immobilitas quàm impenetrabilitas. Idem suo modo
est de duabus durationibus Angelicis, hesternâ scili-
cet & hodiernâ, quæ ob eandem immobilitatem re-
spectu temporis inter se penetrari non possunt.

Quo modo
duæ ubi-
caciones hete-
rogeneæ sint
impenetra-
biles.

Duæ dura-
tiones quo-
sensu sint
impenetra-
biles.

Aliquando verò provenit impenetrabilitas ex im-
possibilitate alterius; sic Deus est impenetrabilis cum
alio Deo, quia alius Deus est impossibilis, si enim
esset possibilis alius Deus, hic posset cum eo penetra-
ri: si tamen jam esset possibilis una tantum quantitas,
& postea alia redderetur possibilis, non posset hæc
cum illâ naturaliter penetrari.

VI.
Impenetra-
bilitas ali-
quando pro-
venit ex im-
possibilitate.

Notandum tertio, hoc quòd est esse radicem im-
penetrabilitatis seu impenetrationis, importare ne-
gationem, non tamen propterea sequitur essentiam
& effectum formalem primarium Quantitatis con-
sistere in hac negatione, sed in concepto illo positivo
fundante negationem actualis penetrationis: multa
enim, ut sæpe diximus, explicantur per negationes,
quæ tamen consistunt in concepto positivo. Sic irra-
tionale, distinctio inter duas res positivas, ratio uni-
us, & alia hujusmodi, licet consistant in positivo,
explicantur tamen per negationem.

V.
Impenetra-
bilitas est
quid posi-
tivum.

Notandum quarto, sicut in varijs alijs rebus inve-
niri potest effectus primarius sine secundarijs, saltem
divinitus, ut calor in subjecto absque eo quòd tollat
frigus, item forma ignis induci potest in materiam
ligni, sine expulsionem suæ formæ, ita & potest divi-
nitus Quantitas esse sine effectibus suis secundarijs.

VI.
Effectus pri-
marius con-
sistere potest
sine secun-
darijs.

unus verò effectus secundarius Quantitatis est, ut impediatur aliud corpus ab ingressu loci in quo est hæc quantitas, divinitus tamen fieri potest; ut actu cum illa penetraretur in eodem loco aliud corpus. Alius effectus Quantitatis secundarius est actualis extensio & tamen divinitus potest esse quantitas sine actuali extensione, ut constat in Eucharistiâ, ubi in singulis partibus & punctis spatij est totum corpus Christi simul cum totâ Christi, quantitate, & tamen non habet ibi quantitas ullam actualem extensionem. Ex quibus satis ostenditur posse radicem extensionis & impenetrabilitatis, vel impenetrationis manere sine actuali extensione, & impenetratione, & effectum primarium Quantitatis sine secundario.

Partes quantitatis possunt inter se divinitus penetrari.

SECTIO III.

Utrum Quantitas distinguatur à re quantâ.

I. **L** Is in hac quæstione præcipue intercedit inter Nominales & Thomistas, his distinctionem inter Quantitatem & rem quantam asserentibus, illis negantibus. Thomistas communiter sequuntur recentiores Philosophi, & Theologi in hac quæstione, estque auctoritate superior hæc sententia, licet in ratione distinctionis hujus assignandâ non parum laborent.

II. **P.** Suar. d. 4. Met. sect. 2. late probat & auctoritate & ratione quantitatem distingui à substantiâ, seu re quantâ. Et sanè videtur clara mens Aristotelis, tum alibi, tum primo Physicorum, tex. 15. ubi ait: *si substantia & quantum sunt, duo sunt*; item in eadem opinione videtur esse S. Augustinus 5. de Trinit. cap. 10. dicens, *In his quæ magnitudinis participatione magna sunt, aliud est magnitudo, aliud quod ab eâ magnum est.* Idem expressè docet S. Thomas 3 p. quæst. 77. ar. 2. & in 4. d. 12. quæst. 1. ar. 1. & Scotus in 4. d. 12. q. 2. & in 2. d. 9. quæ in re utraque Schola suum sequitur Magistrum. Quare hæc sententiam longè puto probabilior.

III. **P.**rimum argumentum quod ad hoc probandum asfertur, desumitur ex mysterio Eucharistiæ, ubi, destructâ substantiâ panis, videmus manere adhuc accidentia, seu species panis in eadem extensione impenetrabilia, quâ ante consecrationem, ergo manet eadem quantitas seu forma cum hac extensione & impenetrabilitate, cum, manente effectu formali, maneat etiam forma necesse sit.

IV. **H**oc argumentum, esto non convincat, probabiliter tamen suadet intentum; licet enim respondere quis posset Deum ibi supplere defectum quantitatis ad obtegendum mysterium, producendo scilicet per se, ut auctor supernaturalis est, extensionem illâ quam vel quantitas vel substantia, in sententiâ quantitatem non distinguente à substantiâ, naturaliter exigit, hoc inquam, si quis diceret, non posset clarè convinci, nullam tamen hujus assertionis rationem redderet, & experientia potius suadet contrarium.

V. **D**ices; in libris de Animâ asseruisse nos, valde posse probabiliter defendi gravitatem non distingui à formâ substantiali, & hoc modo ibidem ad similem objectionem ex Eucharistiâ petitam respondimus. Resp. nos urgentem rationem hujus assertionis ibidem adduxisse, nempe conformitatem in modo operandi cum aliis omnibus rebus, quibus ad operationis ad intra non assignantur potentia accidentales, ut ignis producit calorem in se per suam substantiam, qua frigus, anima potentias in sententiâ S. Thomæ, & sic de aliis; ergo cum per gravitatem o-

Non est idè de gravitate, quæ quantitas.

perentur res ad intra, producendo scilicet in se motum, non est cur ipsis addamus gravitatem distinctam, magis quàm igni qualitatem aliquam distinctam, per quam in se calorem & siccitatem producat, quod tamen à nemine asseritur.

Dices secundò; manere in speciebus Eucharisticis quantitatem; accidentia enim materialia sunt quantitas, sunt enim ex naturâ suâ extensa & impenetrabilia cum aliis accidentibus ejusdem speciei, esto enim calor penetrari possit cum albedine, dulcedine; & aliis qualitatibus specie diversis, non tamen cum alio calore, sicut nec albedo penetrari potest cum aliâ albedine, & sic de cæteris, & consequenter accidentia sunt ibi quantitas. Sed contrâ, universim enim loquendo non est verum non possent duo accidentia numero tantum distincta inter se penetrari; primò enim pluri ex adversariis admittunt intentionem qualitatum fieri per gradus homogeneos, & consequenter numero solum distinctos. Deinde, duæ species visibiles numero tantum diversæ sunt in eadem parte aëris & oculi, & consequenter inter se penetrantur: quod etiam verum est de duabus visionibus & imaginationibus, objectorum numero tantum distinctorum. Præterea, visio directâ & reflexa ejusdem objecti possunt esse simul in eadem parte oculi, imò & duæ reflexæ ex duobus speculis diverso loco successivè applicatis, hæc tamen visiones non distinguuntur specie. Et hoc sit secundum argumentum pro hac sententiâ.

Tertiò argumentor: si accidentia, seu qualitates per se fiat quantitas, ergo quo quis habet plura accidentia, eo erit magis impenetrabilis cum aliâ re habente similia accidentia, sicque aër lucidus magis erit impenetrabilis cum aliâ parte aëris lucidi quàm cum tenebroso aut quàm duæ partes aëris tenebroso si inter se quod tamen est contra communem conceptum omnium, & à nemine conceditur; manifestè nihilominus sequi videtur ex hac sententiâ, ut constat.

Hæc argumenta probabilem reddunt hæc sententiam, & licet non convincant, conjuncta tamen cum tantâ auctoritate non est cur quemvis indifferenter in eam non inclinent. Unde Soto c. de Quantitate. qu. 2. licet hæc sententiam teneat, contrariam tamen probabilem esse asserit, nec posse satis firmâ ratione improbari: Suar. d. 40. Met. sect. 2. & Perierâ in Physicis aiunt eam vix posse convinci falsitatis. Quare rejicienda est hæc in parte censura Ruvij, qui non solum ait communem hæc sententiam esse in Philosophiâ evidentem, sed fide suppositâ non posse oppositum sustineri.

Contrariam ergo sententiam, ut dixi sequuntur Nominales omnes, & affirmant non distingui Quantitatem, vel à materiâ, vel accidentibus, sed singula accidentia esse per se impenetrabilia cum aliis ejusdem speciei. Arguunt primò: non sunt multiplicanda entia sine necessitate; sed nulla est necessitas distinguendi Quantitatem à rebus quantis, ergo. Ad hoc argumentum non alio modo respondet P. Hurtado hic d. 13. sect. 2. num. 12. quàm dicendo illud esse leve ad sententiam communi Scholasticorum auctoritate firmatam improbandam, ad hoc enim, inquit, necessaria est evidens demonstratio in contrarium. Aliquid tamen amplius est respondendum, dicunt enim contrarij hæc esse evidentem demonstrationem.

Resp. ergo distinguendo majorem, non sunt multiplicanda entia sine necessitate simpliciter, nego Majorem; sine necessitate secundum quid concedo; unde neganda est Minor, & consequentia: necessitas verò hic secundum quid est experientia, quam habemus ex mysterio Eucharistiæ, in quo ad oculum patet manere effectum formalem Quantitatis, nempe

VI. *Obj. quantitas non distinguitur ab aliis accidentibus.*

Resp. ostendendo alia accidentia non esse quantitates.

VII. *Duæ partes aëris lucidi essent magis impenetrabiles, quàm partes aëris tenebroso.*

VIII. *Hæc argumenta reâdam sententiam de distinctione quantitatis solum probabilem.*

IX. *Obj. non sunt multiplicanda entia sine necessitate.*

X. *Resp. accidentia multiplicanda sufficere necessitate, utem, secundum quid.*

Sicut enim, ita nec miracula multiplicanda sunt sine necessitate.

Se extensionem & impenetrabilitatem, ergo probabile est manere radicem illius, seu formam hoc existentem. Quod enim dicunt hoc fieri miraculose, gratis id asserunt, cum nullum aliunde argumentum habeant ad probandum ibi non manere Quantitatem. Unde sicut arguunt ipsi non esse multiplicanda entia sine necessitate, ita argui e contrario posset non esse multiplicanda miracula sine necessitate, & tantam habet vim hæc argumentatio, ac illa, nisi aliunde ostendatur ratio urgens pro identificatione quantitatis cum substantiâ.

XI. Arguunt secundo: si ad alia accidentia recipienda requiratur quantitas tanquam eorum subjectum, cum quantitas etiam sit accidens, requireret etiam aliud accidens in quo ipsa subiectetur, & illud accidens requireret aliud, & sic in infinitum. Resp. non requirere nos quantitatem tanquam subjectum aliorum accidentium; diximus enim in Physiis, subiectari illa immediate in materiâ primâ, & solum requiri quantitatem tanquam dispositionem quandam, quia nimirum non possunt agentia naturalia operari nisi in subiecto quanto, & extenso: quod tamen intelligitur naturaliter; si enim divinitus conservaretur substantia aliqua sine quantitate, possent in illam agere agentia naturalia, ut dicitur sect. sequente. Hoc tamen concessio, negatur consequentia, sicut etiam non sequitur processus in infinitum in causis efficientibus, ita ut semper detur prior & prior in infinitum, ita nec hoc sequitur in materialibus; unde licet materia requireret accidens aliquod, nempe quantitatem, ad recipiendum alia accidentia, non tamen propterea sequitur requirere aliud accidens ad recipiendam ipsam quantitatem: sicut enim datur primum in causis efficientibus, ita & in materialibus.

Ex eo quod quantitas esse subiectum accidentium, nullus sequeretur processus in infinitum.

SECTIO IV.

Alia quadam ad Quantitatis notitiam spectantia.

I. Quæres primò, utrum Quantitas sit modus? Resp. negativè, cum divinitus existere possit separata à subiecto, ut cernitur in speciebus Sacramentalibus. Nec est major ratio cur Quantitas censetur esse modus, quam albedo, nigredo, calor, frigus, lux, & qualitates omnes, imò quam formæ substantiales materiales. Cum ergo non sit peculiaris aliqua ratio cur asseratur esse modus, & aliunde mysterium Eucharistiæ ostendat eam conservari separatam à subiecto, substantiâ scilicet panis, dicendum est eam non esse modum, sed accidens absolutum.

II. Quæres secundo, an materia conservari possit sine Quantitate? Resp. posse: nulla enim hujus rei apparet probabilis implicentia, ut constabit ex sequentibus. Casu autem quo materia conservaretur sine quantitate & gravitate (quod non est cur fieri divinitus non possit) non conflueret ad punctum, per se loquendo; quidni enim adhuc retinere posset priorem locum? effectus quippe formalis Quantitatis non est actualis extensio, sed radicalis, juxta jam dicta: unde non est cur non retineat substantia illa priorem extensionem, seu ubicationem, licet enim substantia sine quantitate non exigat talem præsentiam, sed possit ab Angelo secundum diversas partes complicari, & secundum unam partem cum aliâ penetrari, non tamen respuat præsentiam illam, sed est illi præternaturalis, sicut motus circularis igni in sua sphaerâ, &c, ut aliqui volunt, motus caelo.

III. Moveri etiam tunc posset substantia illa localiter ab Angelo, non tamen ab agente aliquo materiali & quantitativo, cum eâ quippe penetraretur, & con-

R.P. Th. Comploni Philosophia.

quenter imprimere ei motum, aut impetum non posset, cum ei non obstitere: sicut, ut supra ob eandem rationem diximus, non posset agens quantitativum eam dividere.

IV. Quæres tertio, utrum, si auferatur quantitas, possit punctum materiæ naturaliter ad spatium divisibile extendi, sicut potest anima aut Angelus existens in puncto? Resp. non posse ob limitationem naturalem: gratis autem quis illam ei perfectionem tribueret.

V. Quæres quarto, utrum posset animal aliquod, si divinitus conservaretur sine quantitate, se movere? Ab alio agente quantitativo moveri non posse jam proxime dictum est. Motu ergo gravitatis posset moveri naturaliter: cum enim singulæ partes adhuc retinerent suam gravitatem, ut supponimus, omnes seu totum animal descenderet ad centrum, cum non inveniret resistantiam, quò cum per aliquam sui partem pervenisset, reliquæ partes adhuc descendendo cum prioribus penetrarentur, sicque totum animal in centro collocaretur in puncto. Quare si Deus à toto elemento terræ & aquæ manente gravitate, auferret quantitatem, confluerent illico ad punctum.

VI. Quoad motum localem, existimo animal non posse tunc movere se motu progressivo; cum ad hujusmodi motum requiratur certa organizatio, cujus præcipua pars est Quantitas. Multo minus movere se posset à terrâ saltando, cum ad hoc præter organizationem requiratur impetus quidam in terrâ impressus, & terræ resistantia, quæ tunc nulla esset, resistantia enim requirit impenetrabilitatem.

VII. Tandem quoad motum alterationis, videtur posse signum ablatâ quantitate alterari, modò maneat extensum: imò aliqui putant facilius tunc, & citius alterationem iri, cum ignis melius illi applicaretur, nec enim esset ipsi proximus solum, sed intus posset eum penetrari, & sic magis esset indistans.

VIII. Quæres quinto, quæ sint species Quantitatis? In primis Aristoteles ait locum & tempus esse species Quantitatis. Sed sumit ibi Quantitatem Aristoteles latè, locus enim vel sumitur pro imaginatio, vel pro reali; si primum, non potest esse Quantitas, cum locus imaginarius vel nihil sit, vel ad summum negativum. Locus etiam realis intrinsecus, nempe ubicatio, non est Quantitas, ut constat, eum eadem Quantitas maneat mutatis ubicationibus. Si autem sermo sit de loco reali extrinsecus, nempe aère, aut re aliâ ambiente, tunc quidem est quantitas, non tamen peculiarem constituit speciem Quantitatis, sed quasi transcendit res omnes materiales, cum nihil ejusmodi sit, quod non possit esse locus extrinsecus respectu alterius rei. Tempus etiam non est species Quantitatis, si propriè & in rigore loquamur: nec enim imaginarium nec reale, ob rationes proximè allatas de loco, quæ hic à fortiori vim habent.

IX. Dividitur ergo Quantitas, ut diximus, tanquam in præcipuas species, in continuam, & discretam. Quantitas continua sunt res omnes materiales habentes diversas partes, quæ aptæ sunt occupare locum. Quantitas discreta est numerus diversarum rerum quantitativarum, ut hominum, leonum, &c. quæ inter se non conjunguntur, ita ut faciant unam rem continuam.

X. Quòd autem aliqui dicant Quantitatem continuam aptè dividi in puncta, lineas, & superficies, quæ proinde vocant species Quantitatis continuæ, non tamen potest dividi Quantitas in hæc tanquam in species completas, sed solum incompletas, cum singulæ per se completè constituere Quantitatem non possint, ut in Phys. ostensum est disp. 44. & 45. Quantitatem continuam definit Aristoteles esse id quod est divisibile in partes actu unitas. Quantitatis verò discrete

posset moveri ab agente quantitativo.

IV. An ablatâ quantitate possit punctum materiam extendi.

V. Animal sine quantitate, si retineret gravitatem, descenderet ad centrum, & conflueret ad punctum.

VI. Animal sine quantitate non posset se movere motu progressivo.

VII. Res sine quantitate posset alterari.

VIII. Quomodo locus, & tempus sint species Quantitatis.

IX. In quo differant quantitates continua & discreta.

X. Non dividitur quantitas continua in puncta, lineas, & superficies tanquam in species completas.

tae inter alias definitiones hanc tradit, quae omnium videtur optima & clarissima, *Quantitas*, inquit, *discreta est illa quae habet partes extra partes termino com-*

muni non copulatas. Quae definitio ita clara est, ut de claratione non indigeat.

DISPUTATIO X.

De Qualitate, & reliquis Pradicamentis.

SECTIO PRIMA.

Declarantur ea quae spectant ad notitiam Qualitatis.

I. Qualitas variis modis sumitur.

Describitur qualitas ab Aristotele.

II. Vera Qualitatis definitio.

III. Prima dividitur qualitas in Habitu & dispositionem.

IV. Secunda qualitatis divisio est in Potentiam & Impotentiam.

Qualitas variè sumitur: primò latissimè, pro omni eo scilicet, quod alteri advenit per modum formae, sive quid substantiale sit, sive accidentale: sic differentia substantialis dici solet praedicari in *quale quid*. Secundò, sed minùs etiam propriè sumitur Qualitas pro omnibus accidentibus, ut cum dicimus accidens praedicari simpliciter in *quale*. Tertio, prout constituit hoc praedicamentum, cuius natura, quia ignota, definitur vel describitur ab Aristotele his solum verbis, *Qualitas est quae quales esse dicimur, & per quam respondemus ad questionem qualis res sit*. Quae definitio, licet nonnullis recentioribus non placeat, ipsi tamen nihilo meliores, imò quaedam multò peiores statuunt, quarum proinde relatione supersedeo.

Omissis ergo aliorum definitionibus Qualitatis, quas singulè ferè singulas assignant, sic mihi non incongruè defini posse videtur: *Qualitas est accidentis absolutum, à quantitate distinctum, bene vel malè afficiens subiectum*. Haec definitio omnes & solas qualitates complectitur, & ulterius Qualitatis naturam explicat. Per particulam *absolutam*, Qualitas distinguitur à Relatione, & aliis accidentibus modalibus: particulæ sequentes eam distinguunt à Quantitate: ultimæ demum particulæ effectum formalem Qualitatis declarant: nulla enim omninò est qualitas, sive materialis, sive spiritualis, quin vel boni aliquid, ut ornatum, potentiam &c. vel mali, aliquid scilicet disconveniens subiecto afferat, ut est calor aquæ, dolor animali, &c. In hoc ergo aliis præferenda mihi videtur hæc nostra definitio, quòd quaedam ex illis definitionibus licet qualitatem ab accidentibus aliis distinguant, illius tamen naturam non declarant. Qua de crusa, hæc secundum omnes censetur mala definitio hominis, *Homo est corpus, aut vivens rationale*, licet omni & soli homini conveniat.

Qualitatem in quatuor species dividit Aristoteles: prima est *habitus & dispositio*: *Habitus* est qualitas difficilè mobilis à subiecto, & jam quasi versa in naturam, ut habitus vitiosus, cum scilicet quis diu affectus est alicui vitio, quod proinde à se removere, nisi magno conatu ac studio non potest. *Dispositio* è contrà est qualitas facilè mobilis, ut calor. Hic tamen cum Aristotele notandum, si dispositio alio modo sumatur, seu latè, nempe ut significat omne id, quod quovis modo disponit subiectum, sic omnem habitum esse etiam *Dispositionem*, non tamen si propriè sumatur *Dispositio*, ut significat Qualitatem facilè mobilem.

Secunda species Qualitatis est *Potentia & Impotentia* ad aliquid agendum. Per *potentiam* intelligitur quæcunque Qualitas insita à natura ad agendum, ut intellectus, voluntas, &c. Per *impotentiam* verò intelligunt quidam qualitatem insitam ad resistendum: alij virtutem remissam ac debilem ad agendum, non

tamen meram negationem potentiae.

Tertia species est *Passio & Passibilis qualitas*: *Passio* juxta Aristotelem, ut hic sumitur, est qualitas cito transiens à subiecto, orta ex perturbatione aliqua subita, ut rubor ex verecundia, quæ est quidam timor convitiij, & pallor ex metu, qui est timor imminentis mali. *Passibiles qualitates* sunt similes prioribus, permanentes tamen: unde si ille ipse rubor, qui nunc ex verecundia provenit, permaneret, seu oriretur ex complexione naturali diceretur, non *passio* sed *passibilis qualitas*. *Passibiles ergo qualitates* simpliciter tribuunt denominationem, non *passiones*: unde non dicitur quis iracundus ob unum vel alterum actum iræ, nec simpliciter rubeus, quòd subinde erubescat.

Quarta species Qualitatis est *forma seu figura*, ut sumitur, & rotunditas: ubi ponit differentiam Aristoteles inter *quadrangulum*, & *quadratum*, quod illud habeat quatuor angulos inæquales, hoc quatuor æquales. Alij, & non malè, dividunt qualitatem in naturalem & supernaturalem, vitalem & non vitalem. Sed de his satis.

SECTIO II.

De Contrarietate Qualitatum inter se.

Duas hic statuit Aristoteles proprietates Qualitatis: prima est habere contrarium, ut calor habet frigus, albedo nigredinem, & è contrà: quod Quantitati, nec substantiæ formaliter, sed solum radicaliter convenit, quatenus scilicet sunt susceptiva contrariarum qualitatum. Siquis tamen dicere vellet, formas aliquas substantiales, ut aquæ & ignis animæ & formæ cadavericæ, sibi esse contrarias, non faciliè convinceretur. Certè peculiarem habent oppositionem, nec merè se invicem expellunt ob incapacitatem subiecti, sicut in plerisque aliis formis substantialibus contingit: si enim Deus in hac incapacitate subiecti dispensare vellet, adhuc existimo opus esse novâ dispensatione ut forma ignis & aquæ subiectum idem simul informet, ob peculiarem earum repugnantiam. Deinde, maximè distant sub eodem genere, quæ est definitio contrariorum.

Hæc tamen proprietas in omnibus qualitatibus non reperitur, lumen enim contrarium non habet, sicut nec potentia animæ, si ab animâ distinguantur, nec colores medij, viriditas rubedo, &c. si strictè & rigorosè loquamur: si quam tamen habeant contrarietatem, in tantum habent, in quantum magis vel minùs participant de extremis, albedine scilicet & nigredine; *contraria* enim, ut dixi, juxta Aristotelem, illa tantum sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem mutuo se subiecto expellunt.

Secunda proprietas Qualitatis, per quem etiam differt à Quantitate, & substantia, est, quòd suscipiat magis & minùs, non quidem Logicè, ut aiunt, seu Metaphysicè, & essentialiter (*essentia enim consistunt in indivisibili*) sicque essentialiter loquendo, tam primus gradus caloris est calor quam octavus, sed physicè & secundum intensionem: sic unus paries est magis

Tertia dicitur sic est in Passione, & Passibilem qualitatem.

Robur ex verecundia, & pallor ex metu, quid denotens.

VI. Quarta species qualitatis est Forma, seu Figura.

I. Prima qualitas proprietas juxta Aristotelem est habere contrarium.

Non videtur impossibile formas aliquas substantiales sibi esse contrarias.

II. Multæ qualitates, ut lux, potentia animæ, &c. non habent contrarium.

Quæ sunt contraria.

III. Secundæ qualitatis proprietas est suscipere magis & minùs.